

Norge 1940: Nye spørsmål om vår stilling under krigen melder seg

104146

Anton Olstad har skrevet en interessant artikkel her i Morgenbladet.

Av John Sand

Jeg må imidlertid be om plass for å tilbakevise noen av herr Olstads anførsler. I min artikkel skrev jeg ikke at ca. 2/3 av Stortinget fattet vedtak om å avsette Konge og regjering, men at ca. 2/3 av stortingsrepresentantene stemte for avsettelse, og jeg kan ikke forstå at min formulering skulle gi grunnlag for misforståelse. At jeg har full dekning for min påstand skulle klart fremgå av følgende dokumentasjoner: Undersøkelles-kommisjonen av 1945 skriver nemlig i sin Innstilling s. 292: «Men det er et sørgelig faktum at mellom 90 og 100 stortingsmenn ga forslagene sin tilslutning og derved faktisk ville ha bundet det flertall de utgjorde» Jeg kan også henviser til Hans Fr. Dahl: Krigen i Norge side 178 hvor det står at det under den siste prøvevotering den 18. september var «altså nesten 2/3 flertall for å avsette kongen, avsette regjeringen, avsette stortingsrepresentantene som var flyktet til Sverige eller London, opprette et riksråd med solid nazirepresentasjon» Jfr. også opplysningen av professor Sverre Steen i «1940 Fra nøytral til alliert» side 169: «Det var imidlertid overraskende for Delbruugge at det var så lett å merke villighet til en beslutning mot regjeringen Nygaardsvold» Se også Arthur Jensen og Kjell Hanssen: Fra fred til fred, I, side 137: «Det parti som regjeringen Nygaardsvold opprinnelig var utgått fra, og som hadde gitt denne regjering parlamentarisk støtte, var med andre ord den hovedgruppe som nå var rede til å slå hånden av den». Det melder seg her et spørsmål: Er det virkelig mulig at flertallet av stortingsrepresentanter var villig til å avsette regjeringen, dersom de var på det rene med at denne regjering fortsatte krigen? Og noen efterfølgende konsekvenser for «ja-mennene» fikk deres stemmegivning ikke. Tvertimot ble to av Ap-gruppen som stemte ja medlemmer av Gerhardsens regjering.

Nytt spørsmål

Det var forøvrig ikke bare stortingsrepresentantene som var villig til å slå hånden av regjeringen. Om dette forteller Didrik Arup Seip i sin bok Hjemme og i fiendeland. Side 70 i boken omtaler Seip et møte i Regjeringsbygningen den 13/6 1940, hvor det foruten Administrasjonsrådets medlemmer «møtte en del av presidentskapet og noen medlemmer av partistyrerne og Paal Berg». Seip beretter videre: «Tømmelig tidlig i møte leste jeg opp følgende forslag til grunnlag for forhandlinger med tyskerne: 1. Da Konge og regjering har forlatt landet, må Norge ha en institusjon som fungerer som regjering. 3. Det nye styre bør ha navnet riksråd, og det bør regjere i lojalt samarbeide med okkupasjonsmakten». Her melder det seg et nytt spørsmål: Hvis en mann som Didrik Arup Seip hadde vært av den oppfatning at regjeringen fortsatte krigen, er det da rimelig å tro at han ville fremsette forslag om lojal samarbeide med fienden? Jeg må for min del bekjenne at en slik tankegang er meg fremmed.

Partisankamper

Når det gjelder kampene i Vinjesvingen så er det ikke jeg, men den militære undersøkelses-kommisjon som har betegnet disse kamper som partisankamper. Etter at kommisjonen ble kritisert for dette finnes det i Morgenbladet for 13/10 1948 en artikkel der det bl.a. heter: «De enkelte deltakere vil ikke tape på at dette blir fremhevet på tydeligste måte ved at kampene betegnes som det de var – partisankamper» Artikkelen er undertegnet Den militære undersøkelses-kommisjon Erik Solem. Jeg savner kompetanse til å ta stilling til om kommisjonens betegnelse er riktig.

Her i avisen skrev daværende sjefredaktør C.C. den 18/7 1979: «Regjeringen i London var handlingslammet i de første krigsår. Militær norsk innsats var iverksatt uten regjeringen Nygaardsvolds viden. Motstandsvirksomheten i det okkuperte Norge ble organisert på privat initiativ. Jeg deler fullt ut hans oppning.